

Tulosityksikkö: Kulttuuri-, liikunta-, - ja nuorisoyksikkö

Vastuhenkilö: Toimialajohtaja

Toimintaympäristö ja sen muutokset vuosina 2024–2026

Yhteistä

Kulttuuri-, liikunta ja nuorisoyksikköön kuuluvat Sipoon opisto sekä kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalvelut. Yksikön toiminnan kautta kuntalainen voi kehittää itseään, lisätä osaamistaan, edistää hyvinvointiaan ja kokea yhteenkuuluvuutta. Kulttuuri-, liikunta-, - ja nuorisoyksikön palvelut palvelevat kaikenikäisiä kuntalaisia ja tukevat ja edistävät kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elinikäistä oppimista. Toiminnalla on merkittävä vaikutus yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

Kunnan asukasmäärän kasvaessa palvelujen kysyntä kasvaa, ja ennaltaehkäisevän toiminnan merkitys korostuu. Harrastamismahdollisuuksien lisääminen ja monipuolistaminen on kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen yhteinen ja keskeinen tavoite. Tavoitetta toteutetaan erityisesti lasten- ja nuorten harrastustoiminnan tukemisella. Sipoon opisto koordinoi harrastamisen Suomen mallin mukaista Hobari-toimintaa, jonka puitteissa kaikille sipoolaisille peruskoululaisille tarjotaan mahdollisuus maksuttomaan ja mielekkääseen harrastukseen koulupäivän yhteydessä.

Nuorisopassin käyttöönotto helpottaa mieluisan harrastuksen löytymisen ja madaltaa harrastustoimintaan osallistumisen kynnystä.

Lapsille ja nuorille suunnattuun kulttuuri- ja liikuntakalenteriin kirjatut toiminnot toteutetaan vuosittain.

Kirjastopalvelut

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Sipoon kunta ylläpitää itse kahta kirjastoa ja toteuttaa kirjastoautopalvelut yhteistyössä Porvoon kaupungin kanssa.

Kirjasto panostaa erikäisten lukutaidon edistämiseen ja tukemiseen. Tämä huomioidaan niin palvelutarjonnassa kuin aineiston hankinnassa. Asukkaiden digitaatioja tuetaan tarjoamalla digiopastusta ja sitä järjestetään myös Sipoon Opiston ja Enter ry:n toimesta kirjaston tiloissa.

Kirjasto tarjoaa monipuolisesti ilmaisia kulttuuritapahtumia eri ikäisille. Kuntalaisilla on mahdollista hyödyntää kirjaston tiloja kohtaamis- ja opiskelupaikkana ja heidän osallisuuttaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan kirjastopalveluiden kehittämisessä lisätään.

Toiminnassaan kirjasto edistää monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta.

Yleisen viihtyvyyden ylläpitämiseksi, kirjasto panostaa erityisesti lapsille ja nuorille suunnattuun ohjattuun toimintaan. Nuorisotyöntekijä työskentelee molemmissa kirjastoissa ja tekee yhteistyötä muiden nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa.

Kuntien yhteinen e-kirjastohanke on valmistumassa ja vuoden 2024 aikana myös Sipoon muiden Helle-kuntien ohella on liittymässä siihen.

Kulttuuripalvelut

Kunnan tehtävänä on järjestää kulttuuritoimintaa. Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista asiantuntijaosaamista.

Kulttuuripalveluiden toiminnan painopisteet ovat Kulttuurisuunnitelman mukaisesti kaksikelisyys, luonto ja rakennettu ympäristö, monipuolinen kulttuuritarjonta ja niiden hyvä saavutettavuus ja viestintä sekä yhteistyö ja yhteisöllisyys.

Kulttuuripalvelut toteuttavat yhdessä paikallisten yhdistysten ja muiden yhteistyötahojen kanssa näihin painopisteisiin liittyviä tilaisuuksia ja toimintaa.

Topeliussali mahdollistaa monipuolisempaa kulttuuritarjontaa sisätilaremontin valmistuttua loppuvuodesta 2023.

Kunta järjestää taiteen perusopetusta yhteistyössä opetusta antavien oppilaitosten kanssa. Taiteen perusopetukseen panostetaan myös jatkossa. Koska kiinnostus ja halu taiteen harrastamiseen ja tavoitteellisen oppimiseen on suurempi kuin annettava opetuksen määrä, tarve oppilaspaikkojen lisäämiseen kasvaa.

Tiedottamista eri taideopetus- ja taideharrastamisvaihtoehdoista lisätään.

Liikuntapalvelut

Yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kunnan tulee luoda edellytyksiä kunnan asukkaiden liikunnalle.

Kuntalaisilla tulee olla mielekkäitä ja hyvin ylläpidettyjä liikuntapaikkoja. Näin mahdollisimman moni kuntalainen voisi löytää itselleen sopivan tavan liikkua terveytensä kannalta riittävästi. Kuntalaisia kannutetaan myös arkiliikuntaan.

Liikuntapalvelujen oma palvelutuotanto keskittyy ikäihmisten, erityistukea tarvitsevien sekä lasten ja nuorten liikunnan edistämiseen. Yhteistyötä liikunta- ja urheiluseurojen ja -järjestöjen sekä kyläyhdistysten kanssa pidetään erittäin tärkeänä.

Ulkoliikunnan suosio on koronapandemian luoman piikin jälkeen pysynyt korkealla tasolla. Tämän myötä ulkoilu- ja virkistysalueiden ylläpitoa ja perusparannusta sekä kehitystyötä tarvitaan edelleen. Lisääntynyt ilkiivalta on lisännyt puhdistus- ja korjausrakentamistarpeita.

Kunnan omistamien saariston ulkoilualueiden kunnostaminen ja ylläpito tunnistetaan lähivuosina erityistä huomiota edellyttäväksi asiaksi. Kaikissa tulevilla liikuntapaikoissa ja suunnitelmissa otetaan huomioon esteettömyys.

Kuntalaiset käyttävät ohjattuja liikuntapalveluita mielellään mm. osallistumalla liikuntaryhmiin, kuntosalille ja varaamalla vuoroja sisäliikuntatiloihin.

Koululaisten Move-mittausten tulokset ovat heikentyneet valtakunnallisesti ja myös Sipoossa. Lapsille ja nuorille kohdennetaan heille sopivaa liikuntaneuvontaa vaihe kerrallaan. Aikuisten liikuntaneuvontaa jatketaan.

Koululaisten uimataito on heikentynyt. Toimintakatteen pienenemisen vuoksi sekä erityisesti allastilojen rajallisuuden vuoksi mahdollisuudet vastata kasvavaan liikuntapalveluiden kysyntään ovat heikot.

Söderkullassa niin kunnan omat kuin urheiluseurojen toimintamahdollisuudet ovat rajalliset tilanpuutteen vuoksi. Tähän vastataan Miilin liikuntahallin rakennushankkeella.

Nuorisopalvelut

Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Kunnan tulee luoda edellytyksiä nuorisotyölle ja -toiminnalle järjestämällä nuorille suunnattuja palveluja ja tiloja sekä tukemalla nuorten kansalaistoimintaa.

Kunnan tulee tehtävää hoitaessaan olla tarpeen mukaan yhteistyössä muiden nuorille palveluja tuottavien viranomaisten sekä nuorten, heidän perheidensä, nuorisolan järjestöjen, seurakuntien ja muiden nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa.

Nuorisopalveluiden tehtävä on parantaa sipoolaisten nuorten hyvinvointia, edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä. Nuorisopalveluiden toimintaa kehitetään entistä asiakaslähtoisemmäksi asiakasryhmät huomioiden.

Sähköisten palveluiden kehittäminen ja niiden tutuksi saaminen nuorille vaati jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Tavoitteena on nuorten osallisuuden vahvistaminen kaikessa toiminnassa.

Etsivän nuorisotyön tehtävänä on ehkäistä 18–29-vuotiaiden nuorten syrjäytymistä kohtaamalla ja ohjaamalla heitä yksilöllisten tarpeiden mukaisten palveluiden piiriin. Sipoossa etsivä nuorisotyö joutuu usein olemaan myös tuo jatkopalvelu, koska mm. mielenterveys- ja päihdehuoltopalveluja sekä asumisen ohjaukseen liittyviä palveluja on heikosti saatavilla. Etsivä nuorisotyö tiivistää edelleen yhteistyötä eri kumppaneiden kanssa sekä kunnan sisällä että ulkopuolisten tahojen kanssa, jotta nuoret saisivat tarvitsemansa palvelut.

Ehkäisevä päihdetyö toteuttaa erilaisia ennaltaehkäiseviä toimintoja ja oppitunteja nuorille.

Erityisnuorisotyössä tuetaan nuorta erilaisissa ongelmatilanteissa ja ehkäistään suurempien ongelmien syntymistä. Erityisnuorisotyön pääkohderyhmä on 12–17-vuotiaat nuoret. Erityisnuorisotyöntekijän työtehtäviin kuuluvat muun muassa yksilö- ja ryhmätoiminnan ohjausta, päihde- ja seksuaalikasvatusta, elämänhallintataitojen vahvistamista ja liikkuvaa nuorisotyötä.

Sipoon opisto

Vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.

Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävä kehityksen, monikulttuurisuuden ja

kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

Vapaan sivistystyön toimintaperiaatteeseen kuuluu, että sillä ei ole tutkintotavoitteita eikä sen sisältöjä säädellä lainsäädännössä. Sipoon opiston toimii elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta ja vastaa alueellisiin ja paikallisiin sivistystarpeisiin. Opinto-ohjelma tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiseksi sekä lähiopetuksena että etäopetuksena.

Sipoon kunnan Hobari-toiminta siirtyi syksystä 2023 Sipoon opiston vastuulle. Hobari-toiminta pohjautuu valtakunnalliseen Harrastamisen Suomen malli-hankkeeseen. Sen tavoitteena on luoda lapsille mieluisia ja maksuttomia harrastusmahdollisuuksia koulupäivän yhteyteen. Sipoon kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu harrastustoiminta yhtenä tärkeänä hyvinvointia tukevana osa-alueena.

Kaikkien opisto-hankkeen tarkoituksena saada opiskelijoiksi uusia asiakasryhmiä toteuttamalla mm. uusasiakashankintaa palvelumuotoilun keinoin. Opisto kehittää osaamisperusteisesti kuvattuja kurssikuvauksia opintopistekursseihin. Hankkeen aikana tuotetaan selko- ja monikielistä materiaalia opiston kotisivuille, jotta yhä useampi opiskelijakunnassa aliedustettuun ryhmään kuuluva löytäisi opiskelumahdollisuuksia. Palveluiden saavutettavuutta ja käyttäjälähtöisyyttä kehitetään.

Aikuisten perustaitojen vahvistaminen-hanke on kaksivuotinen ja kestää toukokuun 2025 loppuun asti. Hankkeen avulla parannetaan maahanmuuttajien ja työttömien työnhakumahdollisuuksia. ESKOA-yhteishankkeessa mm. Meri-Pohjolan opistopiirin kanssa tehdään opistoille ideakirja ja yhteinen pohja kestävää elämäntapaa edistävän koulutuksen toteuttamiseen. Lisäksi laaditaan ko. Kansalaisopistojen yhteinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Sipoon opisto kääntää materiaalin yhteistyössä Porvoon kansalaisopiston kanssa ruotsin kielelle. Hanke on kestävä elämäntapaa edistävä koulutus ja sen avulla kansalaisopistot saavat näkyvyyttä.

Keskeiset muutokset toiminnassa ja niiden taloudelliset vaikutukset vuonna 2024

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden rooli hyvinvointia edistävien palveluiden käytännön toteuttajana korostuu hyvinvointialueelle siirtymisen myötä.

Epävakaa maailmantalous ja korkea inflaatio voivat vaikuttaa kuntalaisten osallistumiseen kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden palvelutarjontaan. Toisaalta palveluiden kysyntä voi lisääntyä ja toisten vähentyä. Palveluiden hinnoittelua tullaan arvioimaan aikaisempaa aktiivisemmin.

Wessmantalon muuttaminen lasten ja nuorten toimintakeskukseksi mahdollistaa laajempien toimintojen järjestämisen. Isompi tila mahdollistaa erilaisten aktiviteettien, kuten pelien, harrastusten ja työpajojen, järjestämisen samanaikaisesti ilman ahtautta.

Monipuoliset tilat ja hyvä saavutettavuus julkisilla kulkuvälineillä voivat houkuttaa laajempaa käyttäjäkuntaa. Wessman talo tarjoaa paremmat mahdollisuudet turvallisuuden ja esteettömyyden varmistamiseksi. Tila sijaitsee keskeisemmällä paikalla, mikä helpottaa nuorten saapumista paikalle ja lisää tilan näkyvyyttä. Jotta toimintaa voidaan järjestää samanaikaisesti kaikenikäisille nuorille, tulee perustaa kaksi uutta nuoriso-ohjaajan tointa. Kahden uuden nuoriso-ohjaajatointien perustaminen mahdollistaa myös laajemman ja säännöllisemmän koulunuorisotyön aloittamisen erityisesti Nikkilän alueella.

Tunnuslukutaulukossa esitellään toiminnan tunnuslukujen muutokset palveluittain.

Tunnusluvut	TP 2021	TP 2022	TA 2023	TA 2024
Sipoon opiston opetustunnit	8 600	10 958	13 200	13 200
Sipoon opiston toimintakate, euroa/asukas *)	-34	-34	-34	-36
Kirjaston kävijämäärät	106 965	160 343	130 000	140 000
Kirjaston verkkokäynnit	-	83 631	-	90 000
Kirjaston lainausten määrä/asukas	10,9	12	12,5	13,0

Kulttuuripalvelujen toimintakate, euroa/asukas	-35	-37	-36	-45
Taiteen perusopetuksen piirissä olevat lapset	735	807	745	800
Liikuntapalvelujen toimintakate, euroa/asukas	-89	-85	-81	-81
Liikunta-avustukset, euroa/asukas	12	13	13	13
Nuorisopalvelujen toimintakate, euroa/asukas	-36	-34	-34	-36
Kohtaamiskertojen määrä nuorisotyössä		56 460	60 000	60 000

Kulttuuri- ja liikuntapalvelut

	1 000 €	TA 2023	TAEVK 2024	TAEKJ 2024	TAE 2024	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Tuloarvio		722	758					
Määräraha		-6 433	-6 906					
Toimintakate	Netto	-5 711	-6 148	0	0	0	0	0

Strategian toteuttaminen, sitovat tavoitteet vuodeksi 2024

Arjen ja vapaa-ajan toimialan sitovat tavoitteet on laadittu huomioiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. Se on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.

Tavoite valtuustokaudelle	Sitova tavoite 2024	Mittari
Tulosalue Kulttuuri-, liikunta-, - ja nuorisopalvelut	Lapsille ja nuorille tarjottavien palveluiden viestinnän parantaminen	Nuorisopassin käyttäjämäärä ja palvelutarjonnan määrä. Lasten ja nuorten liikuntaneuvonnan asiakasmäärät.
	Toteutuma (OVK, TP)	
Kulttuuripalvelut ja kirjastopalvelut	Kunta madaltaa lasten ja nuorten kulttuuri- ja harrastustoimintaan osallistumisen kynnystä.	Kulttuuripolun osallistujamääräseuranta kulttuuripolku. Kirjastojen tapahtuma- ja näyttelymäärät (Suomen yleisten kirjastojen tilastot) Hobaritoimintaan liittyvien kulttuuriharrasteryhmien ja niihin osallistuneiden koululaisten määrä.
	Toteutuma (OVK, TP)	

Liikuntapalvelut	Kutsumme säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen. (vaikuttaa Hyte-kertoimeen)	Liikunta kunnan toiminnassa-tiedonkeruu (painotettu arvo TeaViisarissa)	
Toteutuma (OVK, TP)			
Liikuntapalvelut	Järjestämme kohdennettuja liikumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille. (vaikuttaa Hyte-kertoimeen)	Liikunta kunnan toiminnassa-tiedonkeruu (painotettu arvo TeaViisarissa) Osallistujamäärä (kunnan oma tilasto)	
Toteutuma (OVK, TP)			
Liikuntapalvelut	Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä. (vaikuttaa Hyte-kertoimeen)	Liikunta kunnan toiminnassa-tiedonkeruu (painotettu arvo TeaViisarissa)	
Toteutuma (OVK, TP)			
Liikuntapalvelut	Liikuntapalveluiden avainlukuja esitetään vapaa-ajan jaostolle ja kunnan johtoryhmälle.	Luvut on esitetty kerran toimintavuonna 2024	
Toteuma (OVK, TP)			